

Citation:

J.H. de Boer, Levensbericht P. Honig, in:
Jaarboek, 1965-1966, Amsterdam, pp. 383-386

LEVENSBERICHT VAN

PIETER HONIG

(17 februari 1899 — 15 mei 1965)

Op 15 mei 1965 overleed te New York de correspondent van de Afdeling Natuurkunde van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, *Pieter Honig*. Honig was op 17 februari 1899 te Schermerhorn geboren. Nadat hij de H.B.S. te Alkmaar had doorlopen is hij in 1916 in Delft aan de Technische Hogeschool scheikunde gaan studeren. Reeds in 1921 behaalde hij „met lof” het diploma van scheikundig ingenieur, waarna hij onmiddellijk werd benoemd tot scheikundige bij de „Algemene Norit Maatschappij” te Amsterdam. Deze maatschappij had in Amsterdam in die tijd een research-laboratorium ingericht, waarin onder meer de mogelijke toepassingen van adsorptiekolen werden onderzocht en uitgewerkt. Een van die toepassingen was de ontkleuring van suikersap in de bietwortelsuikerindustrie. Aan deze onderzoeken nam Honig in de jaren 1921—1926 actief deel. Zijn onderzoek leidde ook tot het bezoek aan suikerfabrieken en andere bedrijven in binnen- en buitenland.

De resultaten van zijn onderzoek over de zuivering met behulp van actieve kool en de ervaringen daarbij verkregen in de suikerindustrie voerden tot twee belangrijke data in Honig's leven. In 1925 is hij n.l. aan de Technische Hogeschool te Delft gepromoveerd tot doctor in de technische wetenschap op een proefschrift getiteld „Vergelijkend onderzoek van adsorptiekolen”. Ook deze promotie geschiedde „met lof”. In het daaropvolgende jaar, 1926, werd Honig benoemd tot Directeur van de chemische afdeling van het Proefstation voor de Java-Suikerindustrie te Pasoeroean. Hij begon zijn werk aldaar in het begin van 1927.

In de eerste jaren van zijn werk in dat Proefstation was de economie van het toenmalige Ned. Oost-Indië, speciaal die van Java, wel zeer sterk op de export van suiker gebaseerd. Onder de bezielende leiding van Honig werden verscheiden vraagstukken betreffende de suikerindustrie in studie genomen en uitgewerkt. Systematisch werd getracht de grondslagen van de werkmethoden op een exacte en objectieve wijze door experimenteren te leren kennen en in kengrootheden vast te leggen. Aldus kwamen in de plaats van subjectieve en

dikwijls ondoorzichtige, geheimzinnige methodes nieuwe, die op moderne natuurwetenschappelijke inzichten gebaseerd waren. De suikerfabrieken kregen daardoor een betere basis om hun processen te kunnen beoordelen. Het Proefstation werd gereorganiseerd, waarbij vooral de chemische afdeling belangrijk werd uitgebreid.

Helaas kwam, omstreeks 1931, de malaise, die sterk in het economische leven ingreep. In het tijdvak, dat de jaren 30 omvat, is, vooral door de werkzaamheden van Honig, ondanks de moeilijke jaren die de suikerindustrie toen doormaakte, nog zeer veel bewaard gebleven van de grote verbeteringen en vernieuwingen, die hij tot stand had gebracht. In 1935 nam Honig ook de leiding van de technische afdeling van het Proefstation over, die toen met de chemische afdeling werd verenigd. Daardoor was bijna alles dat met het fabrieksbedrijf van de Java-Suikerindustrie samenhang, onder zijn leiding gekomen. Het resultaat van zijn onvermoeid werken was o.a. dat bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog, die toen ook het toenmalige Ned. Oost-Indië ging beroeren, het Proefstation in Pasoeroean, te zamen met dat op Hawaï als de twee best uitgeruste ter wereld konden worden beschouwd en waar ook de belangrijkste resultaten waren bereikt.

Vanzelfsprekend hebben in de tijd dat Honig in Pasoeroean werkzaam was ook verschillende publikaties het licht gezien. Ze zijn gedeeltelijk opgenomen in het Archief voor de Java-Suikerindustrie en in de Verslagen van het Proefstation. Hij bewerkte ook een nieuwe druk van het Eerste Deel van het „Handboek ten dienste van de Suikerriet-cultuur en de Rietsuikerfabricage op Java”. Dit standaardwerk omvat twee delen, verschenen in resp. 1931 en 1938. Mede door de bemoeienis van Honig kwam in 1940 ook het Archief voor de Suikerindustrie weer tot nieuw leven. Ruim 250 publikaties hebben in Honig's tijd in Pasoeroean het licht gezien.

Ook internationaal was Honig zeer bekend in suikerkringen. Hij werd voorzitter van de International Society of Sugar Cane Technologists, van de Java-Sectie van de International Commission for Uniform Methods of Sugar Analysis en voorts van de Ned. Chemische Vereniging in Ned. Oost-Indië. Bovendien was hij lid van de Natuurwetenschappelijke Raad voor Ned. Oost-Indië.

In de tijd van de malaise werd in het toenmalige Ned. Oost-Indië de behoefte gevoeld om naast de suiker een tweede artikel te hebben, dat tot grondslag kon dienen voor de economie van het land. De rubber-export scheen daarvoor aangewezen te zijn. Java was toen

aangewezen op de „vrije” markt en had het zwaarder te verduren in de mededinging dan enkele andere landen. Na de „rubber-restrictie” was het nodig door efficiënte research de produktie en de eigenschappen van de rubber te verbeteren. De bronnen waren de plantages (voor ongeveer $\frac{1}{3}$ deel) en de „bevolkingsrubber” (voor ongeveer $\frac{2}{3}$ deel). Zowel in Nederland als in Ned. Oost-Indië werden in de jaren na 1935 laboratoria gesticht voor het rubber-onderzoek. In 1940 besloot men op Java het Ned.-Indisch Instituut voor Rubber-Onderzoek (NIRO) op te richten. Honig werd aangezocht en bereid gevonden de leiding van dit instituut op zich te nemen. Hij werd directeur en tevens Voorzitter van de Raad van Bestuur. Met de hem eigen energie en zaakkundigheid heeft hij deze nieuwe taak aangevat. Vanzelfsprekend was dat toen al zeer moeilijk, daar door het uitbreken van de oorlog in Europa de verbindingen met Nederland waren verbroken.

Enkele dagen voor de invasie door Japan is Honig, op verzoek van de Gouverneur-Generaal, als lid van een delegatie naar Australië uitgeweken om de belangen van Ned. Oost-Indië in de wereld zo goed mogelijk te behartigen. In de latere jaren van de tweede wereldoorlog vertoefde hij hoofdzakelijk in de Verenigde Staten. In die tijd heeft Honig onder meer zeer nuttig werk gedaan door samen met Dr. F. Verdoorn een standaardwerk voor te bereiden: „Science and Scientists in the Netherlands Indies”. Dit werk heeft vooral in Angelsaksische landen de ogen geopend voor het uitnemende wetenschappelijke werk, dat de Nederlanders — ook in het belang van de inheemse bevolking — in Ned. Oost-Indië hebben gepresteerd. Hij gaf ook veel van zijn tijd aldaar aan werk voor de Nederlandse Economische Missie te Washington.

Tijdens het gedwongen verblijf buiten Ned. Oost-Indië bereidde Honig tevens diverse zaken voor om bij terugkeer meteen weer aan de slag te kunnen gaan. Zo werd, reeds in Australië maar later ook in de Verenigde Staten en gedurende vele reizen vanuit de Verenigde Staten, het Ned.-Indisch Rubberfonds (NIRUB) voorbereid, waaruit werktuigen, vervoersmiddelen en zelfs keukengerei werd aangeschaft om aanstonds bij terugkeer weer te kunnen beginnen.

Zodra het mogelijk was is Honig naar Java teruggekeerd. Java was echter door Britse troepen bezet; de Nederlandse troepen bevonden zich in Malakka en het werk vlotte niet tot in 1947 de ondernemingen in West-Java en in Oost-Sumatra werkelijk werden bevrijd en de rubberondernemingen weer konden werken. Het was van groot

belang om ook de rubberwinning door de bevolking zelf weer op gang te krijgen. Om dit te stimuleren bedacht Honig een methode om de bevolking aan goedkope rijst te helpen (de „rijstinjecties”). Het Rubber-Instituut werd ook weer met succes in werking gebracht.

Daarnaast werd ook een beroep op zijn kennis en organisatietalent gedaan voor algemene zaken; hij was o.a. waarnemend directeur en later adviseur van het Departement van Economische Zaken. Hij bemoeide zich met diverse wetenschappelijke organisaties en probeerde o.a. de organisatie voor de rubberresearch als een model-organisatie op te zetten, waarin zowel vertegenwoordigers van de planters in Java en Oost-Sumatra zitting hadden alsook vertegenwoordigers van de „bevolkingsrubber”.

In deze moeilijke tijd direct na de bevrijding werd Honig echter ook door velen tegengewerkt. In het midden van 1949 besloot hij Indonesië te verlaten. Kort voor de Soevereiniteitsoverdracht vertrok hij weer naar de Verenigde Staten, waar hij later in Elmsford (N.Y) ging wonen. In juli 1949 ging hij, significant, weer naar de „suiker” terug. Hij werd adviseur voor landbouw-industrie-produkten in het Caribische gebied voor de West-Ind. Sugar Company, een gebied dat dus de produktiegebieden Cuba, Porto Rico en San Domingo omvatte.

Honig had een beschouwende natuur met een zeer brede sociale belangstelling. Hij was een positief ingesteld vrijzinnig protestant, die geen gelegenheid deed voorbijgaan zonder te wijzen op het recht op een menswaardig bestaan. Hij ontving, vanzelfsprekend, ook diverse onderscheidingen. Op 31 augustus 1930 werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Bij zijn vertrek uit Pasoeroean werd hij Erelid van het Proefstation. In 1949 ontving hij de z.g. „Bosscha-Medaille”, als erkenning voor het belang van zijn wetenschappelijk werk in de Indische Archipel. Op 17 juni 1949 werd hij tot Correspondent van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen gekozen.

J. H. DE BOER